

B. NĚMCOVÁ

MALIČKÝM

□□□□ USPOŘÁDAL KAREL VETTER □□□□

DĚTSKÁ KNIHOVNA ČÍS. 1

REDIGUJE KAREL VETTER

NAKLADATEL AL. HYNEK

V PRAZE

Cena 20 h.

*Píšete-li pro děti, nechtějte
si tvořiti zvláštní způsob.
Myslete velmi dobře a pište
velmi dobře. Nechť je vše
živé, nechť je vše veliké,
široké a mohutné ve vašem
vypravování. Toť jediné
tajemství, jak se zalíbí
svým čtenářům.*

Anatole France.

SV. 1.

DĚTSKÁ KNIHOVNA.

Red. K. VETTER.

BOŽENA NĚMCOVÁ MALIČKÝM.

USPOŘÁDAL
KAREL VETTER.

1911.

NAKLADATEL
A. HYNEK V PRAZE.

*VZÁCNÉMU ZNALCI ŽIVOTA I DÍLA
BOŽENY NĚMCOVĚ*

PROF. DRU. VÁCLAVU TILLOVI

*PŘIPISUJE
K. V.*

MILÉ DĚTI!

Nebudu Vám vyprávěti o paní, která pro Vás napsala tuto knížku, která pro Vás napsala „Babičku“ a na sta půvabných pohádek. Kde kdo v Čechách, každý Vám bude o ní rád povídat, vroucně a jak nejlépe dovede. Neboť vězte milé děti, že po matce nebude na světě druhé ženy, která dá Vašemu dětství tolik, jako Božena Němcová a že toto čarovné jméno Vás bude provázeti tiše a s láskou po celé jaro života.

K. V.

*Chci také vydati malou
sbírku dětských pohádek,
hry a malé písně . . .*

*B. Němcová — Majarovi
Zjilskému
(dne 21. října r. 1857.)*

POHÁDKY.

Pohádka o kohoutkovi a slepičce.

„Studánko, studánko, dej mi krůpěj vody mému kohoutkovi; on se na kopečku dáví, zdvihá vzhůru nohy!“

Studánka odpoví: „Vody tobě nedám, až mně přineseš s lípy lísteček.“

Slepička dí lípě: „Lípo, lípo, dej lístek studánce, studánka dá vody mému kohoutkovi!“

Lípa praví slípce: „Nedám ti lístečku, až mně od švadleny přineseš šáteček.“

Slípka běží, švadlenu prosí:

„Švadleno, švadleno, dej lípě šáteček, ona dá lísteček, studánka vodičku!“

Švadlena opět dí: „Nedám ti šátečku, až přineseš hedvábí od královny Sáby.“

Slepička běží k Sábě, žádá: „Králičko, Sábičko, dej mi hedvábíčko, ať je dám švadleně, švadlena dá šáteček, lípa lísteček, studánka vodičku!“

Králička praví slípce: „Nedám hedvábíčka, až mi dáš od ševce překrásné střevíce.“

Slípka běží k ševci, praví: „Ševče, ševče, dej králičce překrásné střevíce: ona dá mi hedvábíčko, hedvábí — šáteček, šáteček — lísteček, lísteček studánce a studánka dá vodu!“

Švec odpoví slípce: „Nedám ti střevíců, pokud nepřineseš štětín od svině.“

Slípka běží, prosí: „Svině, svině,

dej ševci štětiny, on mi dá střevíce.
dám je králíčce, králíčka dá hedvábí,
švadlena šáteček, lípa lísteček. stu-
dánka vodičku!“

Svině dí slípce: „Nedám ti štětin,
až mi dáš od mlatců vydrolené zrní.“

Slípka běží, prosí: „Mlatci, mlatci,
dejte mi zrní, ať je dám svini, ona dá
štětiny, švec dá střevíce, králíčka hed-
vábí, švadlena šáteček, lípa lísteček,
studánka vodičku!“

Mlatci praví slípce: „My nedáme
zrní, až nám přineseš od šafářky sme-
tanu.“

Slípka běží k šafářce, žádá: „Ša-
fářko, šafářko, dej mlatcům smetanu,
oni dají zrní, zrní dáme svini, svině dá
štětiny, štětiny — střevíce, střevíce
— králíčce, králíčka — hedvábí. Hed-
vábí — šáteček, šáteček — lísteček,
lísteček studánce a studánka dá vo-

„Švadleno, švadleno, dej lípě šáteček, ona dá lísteček, studánka vodičku!“

Švadlena opět dí: „Nedám ti šátečku, až přineseš hedvábí od královny Sáby.“

Slepička běží k Sábě, žádá: „Králičko, Sábičko, dej mi hedvábíčko, ať je dám švadleně, švadlena dá šáteček, lípa lísteček, studánka vodičku!“

Králička praví slípce: „Nedám hedvábíčka, až mi dáš od ševce překrásné střevíce.“

Slípka běží k ševci, praví: „Ševče, ševče, dej králičce překrásné střevíce; ona dá mi hedvábíčko, hedvábí — šáteček, šáteček — lísteček, lísteček studánce a studánka dá vodu!“

Švec odpoví slípce: „Nedám ti střevíců, pokud nepřineseš štětín od svině.“

Slípka běží, prosí: „Svině, svině,

dej ševci štětiny, on mi dá střevíce.
dám je králíčce, králíčka dá hedvábí,
švadlena šáteček, lípa lísteček. stu-
dánka vodičku!“

Svině dí slípce: „Nedám ti štětín,
až mi dáš od mlatců vydrolené zrní.“

Slípka běží, prosí: „Mlatci, mlatci,
dejte mi zrní, ať je dám svini, ona dá
štětiny, švec dá střevíce, králíčka hed-
vábí, švadlena šáteček, lípa lísteček,
studánka vodičku!“

Mlatci praví slípce: „My nedáme
zrní, až nám přineseš od šafářky sme-
tanu.“

Slípka běží k šafářce, žádá: „Ša-
fářko, šafářko, dej mlatcům smetanu,
oni dají zrní, zrní dáme svini, svině dá
štětiny, štětiny — střevíce, střevíce
— králíčce, králíčka — hedvábí. Hed-
vábí — šáteček, šáteček — lísteček,
lísteček studánce a studánka dá vo-

du — vodu kohoutkovi, který zdvihá nohy!“

Šafářka praví slípce: „Nedám ti smetany, až s pole přineseš velkou plachtu trávy.“

Než to všecko slepička sběhala a snesla a nazpět k ubohému kohoutkovi od studánky drobet vody přinesla, našla jej již mrtvého.

Štěpnice I. (1855).

O neposlušných kozlatech.

Byla jedna koza a ta koza měla čtyři kozlátka. Jedenkráte se stalo, že musela sama někam odejít, snad na pastvu, i shromáždila kozlátka okolo sebe a povídala:

„Já musím, milé děti, někam odejít, a nechám vás na chvíli samotné. Vrátko zandám; ale to vám povídám. Nikomu neotvírejte, dokud mého hlasu neuslyšíte!“

Kozlátka přislíbila poslušenství, matka zandala pevně vrátko a s pokojem odešla.

Netrvalo dlouho, přijde liška a začne volat:

„Kozlátka, má děťátka, otevřte vrátka, nesu vám mlíčko.“

Kozlátka poslouchala, poslouchala, ale potom odpověděla:

„Neotevřeme, to není naší maminky hlas, naše maminka má tenký hlásek.“

Ale liška se tím odbýt nedala. Za chvíli přišla zase a volala tenčím hlasem:

„Kozlátka, má děťátka, otevřete svá vrátka, nesu vám mlíčko.“

Kozlátka poslouchala, poslouchala, ale potom odpověděla:

„I neotevřeme, to není naší maminky hlas, naše maminka má ještě tenčí hlásek.“

Liška poodešla, ale za chvíli volala zase hlasem, co mohla nejtenčím:

„Kozlátka, děťátka, otevřete vrátka, nesu vám mlíčko.“

Kozlátka poslouchala, ale nemohla

tenkrát hlas matky rozeznat. Jedno řeklo :

„Je to hlas naší maminky.“

Druhé :

„Není.“

Třetí řeklo :

„Otevřeme.“

Čtvrté :

„Neotevřeme.“

I nemohla se nikterak shodnout, co by měla dělat, až to přišlo posléz ku pranici. Začala se notně trkat a v samé horlivosti vyrazila vrátka. Tu liška mezi ně vběhla a všechna čtyry roztrhala.

Pospíšilovo vydání VII. (1848).

O koze.

Sedlák měl kozu, a ta byla tuze mlsná. Jednoho dne ji vedla selka na pastvu. Když přišla domů, ptal se sedlák kozy :

„Nu, kozičko, jak jsi se napásla?“

„Ba, napásla : nic jsem se nenapásla, selka seděla se mnou na suché mezi, a já nic nedostala. Mám hlad.“

Sedlák šel na selku a notně ji zmrskal, že kozy nenapásla.

Druhý den šla s kozou dcera a na nejtučnější pastvu ji vedla, aby jen nenaříkala, že má hlad.

Přišly domů a sedlák se ptal :

„Nu, kozičko, jak jsi se napásla?“

„Ba, napásla; méně než včera, holka běhala po hračkách, a já byla na suché mezi. Mám ještě větší hlad.“

Sedlák šel a dceři vybil více než ženě.

Třetí den vzal kozu a vedl ji sám pokud možno na nejlepší pastvu, aby si pochutnala. Když s ní přišel domů, povídá:

„Nu, kozičko, dnes jsi se hodně napásla?“

„Ba, napásla; nedal jsi mi také žádné dobroty, mám hladu dost.“

„I ty bezedná mrcho mlsná, tak ty tak, počkej, já ti dám dobrotu,“ rozlobil se sedlák, vzal nůž a chtěl kozu zabít! Ale ta se bránila tak, že jí jen půl hřbetu odřel, a potom ji vyhnal ze statku, aby ho více nehněvala. Napolo odřená koza vběhla do lesa a tam se v liščí díře schovala, majíc na mysli, že tam domácí paní nepustí.

Ta přišla brzy domů a velmi se zhrozila, když tu tak podivné zvíře, které poznati nemohla, spatřila.

„Kdo to v mé ložnici?“ volá dovnitř.

„Já, koza rohatá, napolo odřená. nikoho sem nepustím, každého potrkám,“ odpověděla koza.

Liška lekla se hlasu a couvala zpátky. Smutná sedla nedaleko jeskyně a přemýšlela o nenadálé události. Tu vidí před sebou škvora na zemi vrtat a mrzutá odhodí ho prackou od sebe.

„Jen se na mě nehněvej a pryč mě neodhazuj, možná, že bych ti mohl od tvé mrzutosti pomoci!“ ozval se červíček.

„Když sama si rady nevím, jak bys ty mně, bídný červíčku, pomoci mohl?“ rozmrzela se chytrá paní.

„Já vím, že tě mrzí to zvíře v je-

skyni, a že si nevíš s ním rady. Nuže tedy, já půjdu do jeskyně a uvidíš, že bude v okamžení venku.“

Škvor šel do díry, vlezl koze do ucha a ta musela v okamžení bolesti z díry prchnout. Tu teprv liška viděla, že je to koza, a co sedlák nebyl s to udělat, toho ona dovedla.

Pospíšilovo vydání VII. (1848).

O Smolíčkovi.

Smolíček byl malý pacholíček a byl u jednoho jelena, který měl zlaté parohy. Jelen chodíval na pastvu a vždycky, když odcházel, přikazoval Smolíčkovi, aby zavřel a nikoho nepouštěl. Smolíček vždy měl zavřeno a dlouho nikdo na dvěře nezaklepal. Ale jednoho dne kdosi na dvěře zaklepal, a když se Smolíček ptal, kdo to, ozvaly se zvenčí líbezné hlásky:

„Smolíčku, pacholíčku,
otevři nám svou světničku,
jen dva prstíčky tam strčíme,
jen co se ohřejeme,
hned zas půjdeme!“

Smolíček otevřít nechtěl; hlásky venku ještě líbezněji prosily. Smolíček byl by jim rád otevřel, ale bál se jelena. Že jim neotevře, ne a ne, a neotevřel. Když přišel jelen, povídal mu Smolíček, že někdo klepal na dvéře. že líbezné hlásky prosily, aby jim otevřel; on však že neotevřel.

„Dobře jsi udělal, Smolíčku, že neotevřel, to byly j e s k y ň k y. Kdybys byl otevřel, byly by tě odnesly.“

Smolíček byl rád. Druhý den šel zase jelen na pastvu, a Smolíček zavřel.

Za nedlouho ozvou se přede dveřmi ještě líbeznější hlásky než den před tím :

„Smolíčku, pacholíčku,
otevři nám svou světničku,
jen dva prstíčky tam strčíme,
jen co se ohřejeme,
hned zas půjdeme.“

Smolíček, že neotevře, ač by rád byl otevřel, a na jeskyňky se podíval. Tu začaly jeskyňky přede dveřmi zimou se třást a plakat, až jich bylo Smolíčkovi líto. I pootevřel jim malinko dvířka, co by tam mohly dva prstíčky strčit. I děkovaly mu jeskyňky, a hned strčily mezi dveře dva bělouňkové prstíčky, pak celou ruku a již byly ve světničce, Smolíčka chytly a pryč s ním utíkaly. Tu se dal Smolíček do volání:

„Za doly, za hory
mé zlaté parohy,
kde se pasou!
Smolíčka,
pacholíčka,
jeskyňky nesou!“

Jelen se nedaleko pásal, a jak slyšel Smolíčkův hlas, přiběhl a jeskyňkám ho vzal.

Doma dostal prý Smolíček výlupek na pamětnou, aby po druhé nikomu neotvíral. Smolíček si umínil, že neotevře, i kdyby jeskyňky ještě líbezněji prosily. Několik dní nepřišel nikdo, až zase jednoho dne ozvaly se přede dveřmi hlásky :

„Smolíčku, pacholíčku,
otevři nám svou světničku,
jen dva prstíčky tam strčíme,
jen co se ohřejeme,
hned zas půjdeme!“

Ale Smolíček jakoby jich neslyšel. Až když tuze zimou se třásly a tolik prosily, aby jim dovolil jen trošinku se ohřát, povídal, že jim proto neotevře, že by ho zase odnesly.

„Ne, my tě neodneseme a kdyby. nemáš se čeho bát, u nás by ses měl lépe než zde, všeho bys měl hojnost a my bychom si s tebou ustavičně hrály.“

Smolíček dal se zase přemluvit a pootevřel. Ale jeskyňky mžikem octly se ve světničce, Smolíčka chytly, pryč s ním utíkaly a hrozily mu, že ho zabijou. Smolíček volal zase:

„Za doly, za hory,
mé zlaté parohy,
kde se pasou!

Smolíčka,
pacholíčka,
jeskyňky nesou!“

Ale tentokráte volal darmo. Jelen pásl se daleko, neslyšel ho a jeskyňky ho donesly až domů. Ubohý Smolíček měl se dobře — to je pravda, samými lahůdkami ho krmily, ale jen proto, aby stloustnul a pak chtěly ho zabít. Zavřely ho a nikdo si s ním nehrál. Když už dlouho u nich byl, přišly jeskyňky k němu, a řekly mu, aby jim ukázal malíček. Když jim malíček ukázal, řízly do něho, je-li dost

tlustý. Zdál se jim dost tlustý. Vzaly ho tedy, svlékly ho, položily do korytka a nesly do pece. Smolíček byl v hrozné úzkosti a prosil je, aby se slitovaly. Ale ony nic — i dal se milý Smolíček do pláče a volání:

„Za doly, za hory,
mé zlaté parohy,
kde se pasou!
Smolíčka,
pacholíčka,
jeskyňky pryč nesou!“

Tu se ozvou rychlé skoky, jelen zlatoparohatý přiběhne, Smolíčka pacholíčka nabere na parohy, a pryč s ním uhání domů.

Ale doma Smolíček dostal co proto. Plakal a slíbil, že už bude vždycky poslouchat, a že nikdy více jeskyňkám neotevře. A taky neotevřel.

Štěpnice III. (1857).

Pohádka o perníkové chaloupce.

Byl jeden chudobný otec a měl dvě děti, Honzíčka a Marušku. On chodíval do lesa dříví porážet a nemohl na děti pozor dávat. Proto, když jim, malým dětem, matka umřela, oženil se, aby měly zase matku. Ale ta druhá matka nebyla hodná, neměla ráda ani otce ani děti a otec měl proč naříkat. Jednou se té maceše ty děti tak zprotivily, že poručila muži, aby je zavedl do lesa, a aby se více domů nevracely. Darma se muž protivil, aby děti svoje zavedl. Ale žena pokoje nedala, on se jí bál, a proto jednoho dne smutně dětem řekl:

„Vezměte si džbánečky, půjdete dnes se mnou do lesa na jahody.“

Děti radostí skákaly, vzaly hned džbánečky a s otcem do lesa se ubíraly. Když přišly hluboko do lesa, zavedl je otec na velkou mýtinu, kde se vše jahodami jen červenalo, a řekl jim :

„No, milé moje děti, tuto sbírejte si jahody a já tamto půjdu dříví porážet; dokud mne budete slyšet tlouci, budete vědět, že jsem na tom místě. Děti dychtivě padly na jahody a otec odešel opodál, přivázal mezi stromoví palici, která větrem pohazována do stromů tloukla, jako když dříví poráží. Když tak děti ošálil, vrátil se domů a děti v lese nechal.

Když děti měly džbánky již plné a do syta se najedly, začaly myslet, aby se k otci podívaly.

I šly tam, odkud se po chvílích u-

deření palice ozývalo, ale nenašly táty, jen jeho palice visela na stromě.

„Kde pak jen náš tatínek bude, snad šel domů a nás tu nechal,“ řekl Honzíček.

„Ale, co pak si to myslíš, však on tatínek někde bude a přijde zajisté pro nás, jen tu buďme!“ řekla Maruška.

A tedy čekaly a z dlouhé chvíle jedly zase jahody ze džbáňku, až byly džbáňky prázdné. Musely je tedy zase naplnit, a tak jim ušla chvíle. Než začalo se stmívat. Tlukot palice přestal a dětem bylo smutno. I vzaly džbáňky a šly hledat otce.

„Slunéčko se níží, k večeru se blíží, táto, pojdte domů!“ volaly lesem: ale žádného hlasu neslyšely.

„To jsme už, milý Honzíčku, zabloudily a tatínka nenajdeme; musí-

me tu zůstat přes noc," řekla Maruška. Ona byla starší a moudřejší.

„Ale já se bojím," Honzíček na to.

„No, tedy počkej, já vylezu na strom, uvidím-li nějaké světlo, a v tu stranu bychom se potom dali," těšila ho Maruška a hned taky na strom lezla.

Se stromu dívala se kolem do kola. Když viděla v dálce světýlko, zavolala na Honzíčka, aby se už nebál. Slezla dolů a šli v tu stranu, kde světlo viděla. I přišli z lesa ven, na velkou louku. Na té louce viděli hezkou chaloupku. A ta chaloupka byla perníková. Šli až k okénku, koukli dovnitř a viděli tam sedět starou bábu a dědka.

„Počkej," řekl Honzíček. — „já vlezu na střechu, ulomím kus perníku a budem se míti dobře.“

„A přijdou-li na nás," strachovala

se Maruška. Ale Honzíček byl už na střeše a loupal perníček a Marušce dolů házel.

I poslala bába dědka, aby se šel podívat, že se jí zdá, jako by někdo loupal perníček. Dědek šel ven a ptá se: „Kdo pak to na mé střeše loupá perníček?“

„I ne, dědečku, to větríček,“ tenkým hláskem odpověděla Maruška pod oknem. Dědek se tím spokojil. Děti se najedly a pod oknem se uhníz-dily k spánku.

Ráno si vlezl zase Honzíček na střechu, aby si uloupnul kus perníčku. Bába zase poslala dědka se podívat.

Maruška chtěla opět dědka odbýt, ale on je viděl a šel to bábě povědít.

„Chutě, Honzíčku, musíme utéci, nebo bude s námi zle,“ volala Maruška na Honzíčka, neboť slyšela, jak

bába dědka posílá, aby jí ty děti přivedl, že si je upeče.

Honzíček skočil se střechy, Maruška ho chytla za ruku, a utíkali co mohli a kam je oči vedly: dědek se hnál za nimi.

Byl však tlustý a nemotorný a nemohl jim přece stačit. Než nebyly by mu ty dětičky utekly, kdyby se tu nebyla pojednou nevyskytla žena na poli, která plela len.

„Prosíme vás, panímámo, povězte nám, kudy bychom se dali. Zlý dědek z perníkové chaloupky nás honí, chtějí nás upéci, že jsme jim kousek střechy uloupili.“

„Tuto se dejte do lesa cestičkou, já již dědka zdržím,“ řekla plečka a ukazovala dětem do lesa.

Děti utíkaly dále a za chvíli přiběhl dědek a silně si odfukoval.

„Osobo — ptal se plečky — neviděla jste tudy jít děti?“

„P l e j u l e n,“ odpověděla žena, jakoby mu nerozuměla.

„Osobo, já se vás ptám, viděla-li jste tudy jít děti?“

„Až vypleju a u z r a j e, budeme t r h a t.“

„Osobo, rozumějte mi! Ptám se vás, viděla-li jste tudy jít děti?“

„Až vytrháme, budeme d r h - n o u t s e m e n o a pak len m o č i t.“

„Osobo, což pak nerozumíte, ptám se vás, viděla-li jste tudy jít děti?“

„Po vymočení budeme p r o s t í - r a t a v p e c i s u š i t.“

„Osobo, vy jste snad hluchá, ptám se vás, viděla-li jste tudy jít děti?“

„Nu, a po vysušení budeme t ř í t a po vytření v o c h l o v a t.“

„Osobo, neslyšíte, ptám se vás, viděla-li jste tudy jít děti?“

„Tak! nu a po vochlování budeme nadívat na kůžele a příst.“

„Osobo, co mi do toho, ptám se vás, viděla-li jste tudy jít děti?“

„Až napředeme pěkných, tenkých podvazků, budeme soukat.“

„Osobo, osobo, ptám se vás, viděla-li jste tudy jít děti?“

„Až nasoukáme, budeme tkát pěkné, tenké plátno.“

„Osobo, co je mi do plátna, ptám se vás, viděla-li jste tudy jít děti?“

„Až utkáme, budeme bílit, až vybílíme, budeme stříhat a šít košile, košilky, pleny a vínky, sukně a zástěrky.“

„Osobo, co pak si na uších sedíte, ptám se vás, viděla-li jste tudy jít děti?“

„A tak, co s tím budeme dělat? Nu, budeme se do toho odívat a nosit čistě bílé.“

„Osobo, prosím vás, neviděla jste tudy jít děti?“

„Až to r o z t r h á m e? Nu, pak to p o d p á l í m e, u d ě l á m e z t o h o t r o u d. Nu, do toho troudu budeme křesat tak dlouho, dokud nevydá živé j i s k ř i č k y, a boží o h n í č e k h o n e z t r á v í. B o ž í o h n í č e k r o z e j d e s e v d ý m, dým pak v p o v ě t ř í a t o j e k o n e c m o j í ř e č i.“

„Osobo, já se vás na to neptal, ptám se vás, neviděla-li jste tudy jít děti?“

„D ě t i? Nu, to jste měl hned říci. Bodejť neviděla, ba viděla, šly tam tudy tou cestičkou po polích a přímo k tomu potoku, co ty vrby jsou. Ale už jich nedohoníte, skákaly jako poštolky.“

Po těch slovech ukázala žena děd-

kovi na opačnou stranu, kudy byla dříve děti poslala.

Dědek to poznal, zlostí si odplivl a zpátky domů šel. Když odešel, i žena s pole zmizela a děti přišly domů.

Aneb, jak se jinde vyprávuje, dala se ta žena za utíkajícími dětmi, a když se jich na všecko vyptala, vzala je za ruku a vedla domů.

To byl duch jejich nebožky matky.

Když je přivedla domů k tatínkovi, pravila :

„Jakube, vedu ti tvoje děti, zabloudily, dej si na ně pozor!“

Jak uslyšel Jakub hlas své nebožky ženy, padl s pláčem na kolena a děti objímal. Na zlou macechu však padl takový strach, že utekla ze dveří a nikdy více se nevrátila. Otec pak se svými dětmi žil pokojně.

Štěpnice III. (1857).

Povídka bez konce.

(Počne se s velikou důležitostí vypravovati.)

Byl jeden pasáček a ten měl na starosti mnoho ovcí. Jednou se už zlaté sluníčko za hory sklánělo a on ještě pásal za jedním potokem rozvodněným. I chtěl hnát domů; avšak přes potok byla jen uzounká lávka tak, že jen jedna ovce po druhé mohla přecházet. Počkejme tedy, až je přežene, potom vám budu dále povídati. —

(Posluchači čekají: když už je však trpělivost přechází, vybízejí k dalšímu vyprávění. Tu opět řekne se jim, že ještě nepřešly, aneb: než všechny

přešly, že už bylo ráno, že tedy pasáček ani domů něhnal, ale zase na novo pásl. Takového způsobu povídání dá se též s prospěchem užíti.)

Štěpnice IV. (1883).

Koleda vánoční.

Hopsa pacholátka!
i malá děvčátka,
vzhůru vstávejte,
k jeslím chvátejte,
už nám nastává
výroční památka!
Do Betléma půjdeme,
co tam uslyšíme,
povídati budeme:
že se narodilo dítě.
Chutě k němu jděte,
všecka pacholátka
i malá děvčátka.
Jdi napřed Honzíčku,
ty nes kolíbčičku:

když přijdeš k jesličkám,
pokloň se Ježíšku!

Apolenka malá nesla jitřničku,
ubohá hapala,
šla domů, plakala —

A Rozárka taky
nesla dva oblátky.

Zuzanka holátko
nese holoubátko.

Maří daly plénky,
Markýtě peřinky.

Dora nese růže
děťátku do lůže.

(Z okolí Domažlického.)

Štěpnice III. 2.

Vlk sedí pod dubem,
hraje karty s holubem;
holubička pláče,
že jí sněd koláče.

Štěpnice III. 2.

Pán jede s vršku,
roztrh si tašku:
paní mu ji zašívala,
liška se mu posmívala.

Štěpnice III. 2.

Naše kočička mrňavá — mrňavá,
chytila ptáčka strnada — strnada,
chytila ptáčka strnada.

Štěpnice III. 2.

Vrána letí,
nemá děti.
Kde je mají?
V černém lese.
Co jim vaří?
Černou kaši.
Čím ji mastí?
Kolomastí.

Štěpnice VI. 2.

Matka (pěstounka) hraje si s nemluvňátkem.

Když ještě děcko maličké a na peřince se povaluje, tenkrát matka (pěstounka) nejraději si s ním hraje, rozpráví, jemu zpívá a ráda je vidí, když se směje, a proto také všelikým způsobem k úsměvu je vábí. Tak dělá na př. po dítěti od palce nohy nahoru přes kolínko po bříšku až pod paži aneb pod krček druhým a třetím prstem malé kročky, jako když myška běží a říká při tom:

Běží myška po polici,
nese s sebou homolici,
myško malá, maličká,
uteč, číhá kočička
u — tíkej, utíkej!

(První u se trochu protáhne a prsty musí si pospíšit, jakoby hledaly, kam se schovat, až najdou místečko buď pod bradou aneb pod paží, kde zlehounka děcko polehtají, až se zasměje.)

Také se někde říká :

Běží myška k Táboru,
nese pytel zázvoru,
a ty, malá, zůstaň doma,
a ty, velká, běž —
na Táboorskou věž!

Pobíhání po rtech.

Dítěti se polehounku po rtíčkách
prstem pobíhá a šimrá a říká se :

Běžela myšicka po stěně,
ať se náš (Jeníček) zasměje.

Okovat nožičku.

Vezme se nožička do ruky a pěstí
se na patičku poklepává a říká :

Kovej, kovej, kovářičku,
okovej mi mou nožičku :

až ty mi ji okováš,

dám ti od ní groš —

dám ti od ní korec žita

na svatého Víta ;

dám ti korec pšenice

na svatého Vavřince.

Vařit kašičku.

Na dlani dítěte točí se prstem do kolečka jako na rendlíčku aneb na misce a říká se:

Vařila myšička (liščička) kašičku
na zeleném (tom malém) rendlíčku,
přijde děti
jako smetí,
každému kouštiček,
až je prázdný rendlíček.

A co dělají prsty? (Od palce počínajíc):

Ten vaří — ten smaží — ten peče
— ten krájí — ten prosí: dej kousek! — Sédni si na brousek.

Aneb:

To je táta — to je máma — to je dědek — to je bába — to je vñouček — malý klouček.

Třepat ručičkama.

Vezmou se ručky a dlaněma se do sebe potleskává a říká se :

Třepám, třepám ručičky,
táta koupil střevíčky,
a matička pásek
za myší ocásek.

Aneb :

Třepám, třepám ručičky,
táta koupil botičky,
aby nožičky běhaly
a ručičky třepaly.

Anebo :

Čundy, čundy, čundičky
dal nám Pán Bůh ručičky.
aby ručky dělaly
a nožičky běhaly.

Houpat dítě.

Dítě se rádo houpá, při čemž se
mu zpívá :

Houpy, houpy, houpy!

bába snědla kroupy,

dědek hrách

na kamnách;

kočičky se hněvaly,

že jim také nedali.

Uspávat dítě.

Dítě rádo též zpěvem se uspává:
zpívá se mu obyčejně takto:

Spi, děťátko, mé,
zamhuř očko své,
Pán Bůh bude s tebou spáti,
andělíčci kolíbati,
spi, děťátko, spi!

Budit dítě.

Když se dítě začíná budit a spaní
již má dost, zpívá se mu:

Děťátko malé,
jak jsi ospalé!
Ptáčkové již dávno vstali,
modlitbičky pozpívali —
a ty ještě spíš —
nic se nestydíš?

Aneb:

Děťátko malé,
jak jsi ospalé!
já kravičky podojila,
kašičku ti uvařila —
a ty spíš?
Vstávej již!

Štěpnice III. 67-9.

Když děcko na peřince se prova-
luje, hraje si s ním matka, mluvíc a
činíc takto :

(Hladí děcku čelo, řkouc):
„Tuto jest oltáříček.“

(Zakryje mu rukou jemně očka):
„To jsou světýlka.“

(Hladí mu líčka):
„Zde jsou polštáříčky.“

(Pohybuje mu volně nosíčkem):
„To jest zvoneček — cink cink, ci-
link cink.“

(Vládne mu ouškama):
„Zde jsou ministranti.“

(Ukazuje na ústa, zoubky a jazý-
ček):
„Tuto jest kaplička, v ní lidičky a pan
páteríček.“

(Rukama přejede celý trup):

„A zde jsou varhánky, tu se měchy natahují (při tom mírně potahuje za ručičky a nožičky) — a zde se hraje,“ (při čemž zlehounka děcko na prsíčkách a pod bradičkou prsty polehtá, až se směje a slovem „etě“ k opakování hry vybízí).

Štěpnice IV. 34.

HRY.

Hra na Marii neboli na řimbabu.

Z okolí Domažlického.

Postaví se řada děvčat, jedna za druhou, jedna druhé ruce na ramena položí. Jedna, která se dříve vyloučila, přijde jako příchozí a ptá se první v řadě:

„Kde je Maria?”

„Vedle“

odpoví jí tato a postaví se za nejzadnější. Příchozí ptá se zase té první:

„Kde je — Maria?”

Tato řekne zase:

„Vedle!”

a odstoupí opět do zadu. Tak se ptá příchozí jedné po druhé, až dojde na tu, co byla s počátku nejzadnější, ta řekne :

„Já jsem Maria.“

Nyní řekne příchozí :

„Prosím tě, Maria, o kus náčhového koření, pro velké bolení, šla jsem skrz černý les, potkal mne velký pes, ukousl mi tá—ko—vej kus kolena!“ (Při tom udělá posuňek jak veliký kus.)

Maria :

„Až bude péci máma vdolky, dáš mi kousek?“

Ale příchozí nesmí říci ani ano, ani ne, ani se zasmát. Maria jde k ní, kouká jí chvíli do očí, pak ji uhodí do čela, řkouc při tom :

„Řimbaba.“

Když se nezasměje, smí odejít. Zasměje-li se, neb v rychlosti se podřek-

ne, že jí přinese kus vdolku, musí dát nějakou zástavu. Zástavy se pak vyměňují na konci hry a hra se počne znova.

Štěpnice III. 82.

Hra na zlatý prsten

Sednou si děti do kolečka a ruce dlaněmi k sobě položí do klína. Jedno je h á d a č e m, to stojí opodál, jedno má zlatý prsten a je r o z d á v a č e m. — Prsten dá mezi plochy rukou, složí dlaně k sobě, jde od jednoho ke druhému, a svoje složené ruce šoupne mezi druhé v klíně složené. Tak musí udělat každému stejně, aby hádač nevěděl, do kterých rukou prsten pustil. Když je hotov, ptá se hádače :

„Hádej, hádej, hádači — kdo ten zlatý prsten má?“

Hádač (obyčejně to bývá děvče):

Já bych ráda hádala,

kdybych o něm věděla,
 kdo ho má — ať ho dá,
 ať si ze mne žádné blázny nedělá.
 Má ho — má ho — má ho — tu ta!
 Při těch slovích chodila od jedné
 ke druhé a na kterou hádala, té sáhne
 do rukou.

Uhádla-li a prsten najde, rozdává
 sama, a která jej měla, musí být há-
 dačkou. Předešlá rozdávačka sedne
 pak na její místo. Neuhádla-li hádač-
 ka, musí opět hádati. — Sedící děv-
 čata nesmějí hádačce žádné znamení
 dávat, ani se smát, nechtějí-li skládat
 rukojmě.

Štěpnice III. 116.

Hra na pannu.

Tři chlapci se vyloučí. Jedno děvče je p a n n a, ostatní její h l í d a č i. Panna sedne, hlídači do půl okolo ní. Jeden ze tří chlapců je h l a s a t e l, jeden P a r d i o n, jeden Š a l a m o u n. Ti předstoupí před pannu a hlídače, hlasatel napřed, Pardion a Šalamoun trochu po zadu. Začne zpívat hlasatel jednotvárným hlasem:

„Jede, jede Pardion,
jede, jede Šalamoun,
jede, jede celé naše rytířstvo!“

Hlídači stejným hlasem:

„Co žádáte, Pardione,
co žádáte, Šalamoune,
co žádáte celé naše rytířstvo?“

Hlasatel :

„Vaši dceru krásnou,
jako hvězdu jasnou:
ona má tři dvory,
o devíti komorách.“

Hlídači :

„My vám ji nedáme,
my si ji necháme,
ona má tři dvory
o devíti komorách.“

Hlasatel :

„Poroučí se Pardion,
poroučí se Šalamoun,
poroučí se celé naše rytířstvo!“

Tak se třikrát opakuje. Po každém zpěvu hlasatel s Pardionem a Šalamounem odejdou. Když po třetí přijdou a hlídači pannu ještě dát nechtí, neporoučejí se, nýbrž přiskočí, pannu ukradnou, a pryč s ní utíkají. — Hlídači je pak honí, a který

chytne p a n n u, je-li děvče, musí být
pannou; je-li chlapec, h l a s a t e -
l e m, a hra se opakuje.

Štěpnice III. 3.

